

پایداری، توسعه و محیط زیست، دوره چهارم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۲ (۶۷-۵۳)

اثر گذاری منظر روستایی بر کیفیت محیطی و توسعه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: دهستان برغان، شهرستان ساوجبلاغ)

ملیحه باباخانی*

babakhani@Arc.ikiu.ac.ir

رضا سامه^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۷/۳۰

چکیده

زمینه و هدف: ارتقاء کیفیت محیط روستایی و بهبود سیما و منظر روستایی نقش بسزایی در توسعه روستایی و تبدیل شدن این نواحی به مقاصد گردشگری دارد. هدف این مقاله تدوین شاخص‌های دستیابی به ارتقاء کیفیت محیط و توسعه گردشگری روستا با بهره‌گیری از منظر روستایی و در ادامه ارائه پیشنهادهای برای روستاهای دهستان برغان است.

روش بررسی: این مقاله در دسته پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای قرار دارد و از موضع فرآیند اجراء پژوهشی کمی و کیفی است. در بخش مورد پژوهی از مشاهدات میدانی، مصاحبه با مسئولان و معتمدین روستاها و همچنین پرسشنامه از ساکنان و گردشگران روستاها بهره برده شد و مجموعاً ۳۵۰ پرسشنامه در محیط نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل عامل اکتشافی (F. A) و تحلیل رگرسیونی قرار گرفت.

یافته‌ها: طبق بررسی‌های حاصل از تحلیل‌های کارشناسانه و تحلیل‌های آماری صورت گرفته شش عامل اقتصاد روستایی، ایمنی، وضعیت کالبدی محیط روستایی، منظر طبیعی و مذهبی، خدمات تفریحی-گردشگری، تبلیغات و برگزاری آئین‌های سنتی و مذهبی روستا و کالبد اصیل و بومی به عنوان عوامل معرف منظر روستایی تاثیرگذار بر جذب گردشگر هستند.

بحث و نتیجه‌گیری: تقویت مشاغل مرتبط با حوزه گردشگری، بهبود وضعیت پاکیزگی محیط دهستان برغان، ارتقاء شرایط دسترسی‌های داخل روستا، استفاده هر چه بیشتر از مصالح بومی، سنتی و عناصر هویتی در ساخت و سازها می‌تواند موجب بهتر شدن وضعیت منظر روستایی و در نهایت بهبود کیفیت محیط و جذب گردشگر به این دهستان شد.

واژه‌های کلیدی: منظر روستایی، کیفیت محیط، گردشگری روستایی، دهستان برغان.

۱- استادیار شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی. * (مسوول مکاتبات)

۲- استادیار معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی.

The Impact of Rural Landscape on Environmental Quality and Rural Tourism Development

(Case study: Baraghan district, Savojbolagh county)

Maliheh Babakhani ^{1*}

babakhani@Arc.ikiu.ac.ir

Reza Sameh ²

Admission Date: February 8, 2023

Date Received: October 22, 2022

Abstract

Background and Objective: Improving the quality of the rural environment and improving the rural appearance and landscape have significant roles in rural development and turning these areas into tourist destinations. The purpose of this article is to identify and survey the indicators of rural landscape that affect on environmental quality and rural tourism to provide suggestions for the villages of Baraghan.

Material and Methodology: This is an applied and developmental research also from the position of process is a quantitative and qualitative research. In the case study were used observations, interviews with village officials and trustees, as well as filling out questionnaires between residents. 350 questionnaires completed and analysis in SPSS software under exploratory factor analysis (F.A) and regression.

Findings: According to the results of expert and statistical analysis, six factors of rural economy, safety, physical condition of rural environment, natural and religious landscape, recreational-tourism services, advertising and holding traditional and religious rituals of the village and the original Were identified as factors Rural landscapes that affect environmental quality and rural tourism.

Discussion and Conclusion: Strengthening jobs related to tourism, improving the cleanliness of Baraghan rural area, improving access conditions in the village, using more local, traditional materials and identity elements in construction can improve the rural landscape. Finally, the environmental quality was improved and tourists would attracted to these villages.

Keywords: Rural landscape, Environmental quality, Rural tourism, Baraghan district.

1-Assistant Professor in Urban Planning, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran.
*(Corresponding Author)

2- Assistant Professor in Architecture, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran.

مقدمه

توجه به کیفیت محیط در نواحی روستایی یکی از موضوعات مهم در توسعه است و امروزه توجه به این امر در کشورهای در حال توسعه به یکی از اهداف مهم برنامه‌های توسعه آمایش سرزمینی و توسعه روستایی تبدیل شده است. به بیان دیگر فراهم کردن شرایط مناسب کیفیت محیطی می‌تواند زمینه پیشرفت، توسعه جوامع روستایی را فراهم کند (۱). بررسی سیر تحول دیدگاه‌های توسعه روستایی نشان می‌دهد که تا پیش از دهه ۱۹۸۰ عمدتاً ارتقاء کشاورزی و صنایع روستایی از ارکان توسعه بوده است ولی از دهه ۱۹۸۰ تا به امروز توجه به گردشگری روستایی جایگاه قابل ملاحظه‌ای را در توسعه روستایی و ملی پیدا کرده است (برگرفته از رکن‌الدین افتخاری و قادری، ۱۳۸۱: ۲۶-۲۵). به عبارت دیگر گردشگری روستایی نقش مهمی می‌تواند در توسعه روستا داشته باشد.

روستاها قلمرو گوناگونی از فعالیت و جاذبه‌ها هستند که همین منابع و جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی می‌تواند انگیزه‌های قوی برای بازدید نواحی روستایی و انتخاب آن‌ها به عنوان مقصدهای ارزشمند گردشگری باشد (۲). به عبارت دیگر گردشگری روستایی انواع مختلفی از گردشگری طبیعی، فرهنگی، دهکده‌ای و کشاورزی را می‌تواند شامل شود (اشتری مهرجردی، ۱۳۸۳: ۷۴). گردشگران به دنبال تفریح و گذرانیدن اوقات فراغت توأم با لذت می‌باشند لذا در انتخاب مقاصد گردشگری، کیفیت محیطی بالا، می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای داشته باشد و منجر به شکل‌گیری حس مثبت نسبت به مقصدهای گردشگری و توسعه گردشگری شود (۳). به بیان دیگر می‌تواند ادعان داشت که یکی از محورهای کلیدی در ارتقاء وضعیت گردشگری روستا، بهبود وضعیت کیفیت محیطی آن‌ها است.

منظر طبیعی و مصنوع محیط روستایی می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء کیفیت محیط داشته باشد. به عبارت دیگر تقویت و حفظ چشم اندازها و منظر روستایی منجر به بهبود چهره ظاهری و تصویر روستا از دید گردشگران شده و ارتقاء کیفیت محیطی برای جذب گردشگری را موجب شود (۳، ۴ و ۵). با بررسی

پیشینه نظری مرتبط با گردشگری و کیفیت محیط روستایی روشن شد که در حوزه برنامه‌ریزی منظر روستایی جهت ارتقاء کیفیت محیط و گردشگری روستایی مطالعه مشخصی انجام نشده و از مطالعات نزدیک در این حوزه می‌توان به دو مطالعه داخلی و یک مطالعه خارجی در سال‌های اخیر اشاره کرد. همتی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان "تبیین الگوی شناختی گردشگری روستایی با رویکرد منظر"، منظر روستایی را ادغامی یکپارچه از عینیات کالبدی و عینی روستا در کنار مفاهیم معنایی جامعه ساکن در آن مطرح کرده که بی توجهی به هر کدام از این دو وجه را دلیل مخدوش شدن منظر روستایی دانسته است. در این ارتباط چهار مولفه پیدایش، استقرار، کارکرد و ادراک ساکنان را به عنوان زمینه‌های مهم در شناخت منظر روستایی جهت گردشگری روستایی مطرح کرده است. حسینی و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان "تبیین مولفه‌های هویت منظر در روستاهای گردشگری دارای بافت باارزش در ایران" به شناسایی مولفه‌های هویت منظر در روستاهای گردشگری هفت استان ایران پرداخته‌اند. در این مطالعه مولفه‌های خوانایی، سرزندگی، زیبایی، امنیت و ایمنی، تنوع و گوناگونی، تعلق خاطر، دسترسی، تاریخی و فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی به عنوان مولفه‌های مهم منظر روستایی معرفی شدند و طبق تحلیل‌های آماری صورت گرفته در این پژوهش، مولفه اقتصادی دارای بالاترین اهمیت و مولفه تاریخی فرهنگی در مرتبه دوم قرار گرفتند. در ادامه راهکارهایی برای ارتقاء منظر در هر یک از ابعاد ارائه شده است. به عنوان مثال بهسازی کمی و کیفی عرصه‌های زیست و تولید روستایی به عنوان مولفه مهم در ارائه منظر اقتصادی، تعاملات اجتماعی روستاییان در گردشگری، حفظ ارزش‌های اجتماعی، تشویق ساکنان برای مشارکت در احیاء و بازسازی و توسعه زیرساختها و تسهیلات گردشگری، آگاه‌سازی روستاییان، حس تعلق به روستای خود در ارائه منظر اجتماعی و در بعد تاریخی و فرهنگی نیز حفظ و نگهداری و حیات بخشی به مجموعه‌های تاریخی در ارائه منظر باصالت و فرهنگی حائز اهمیت است. از

وامکوه، چلنگدار، حسن آباد، سیاه کران، سییان دره، اغشت، باغبان کلاچی و تکیه اغشت می‌باشد. این دهستان برغان در بخش چنار، شهرستان ساوجبلاغ، در شمال غرب استان البرز و در رشته کوه‌های البرز که در شمال غرب شهر کرج و شمال شرق شهر هشتگرد می‌باشد؛ قرار دارد. که به دلیل موقعیت جغرافیایی و استقرار در میان دره‌ای با شیب تند و همچنین مجاورت با رودخانه هزاربند و وجود چشمه‌های متعدد، از مناظر طبیعی و چشم‌اندازهای زیبایی برخوردار است. از اینرو در ادامه اهداف نظری که این مقاله دنبال می‌کند، هدف مهم دیگر شناسایی وضعیت موجود منظر روستایی دهستان برغان و بررسی نحوه و میزان تاثیرگذاری آن بر کیفیت محیطی و گردشگری تا بتواند با شناسایی محدودیت‌ها و مشکلات موجود در این زمینه، راهکارها و سیاست‌هایی را برای ارتقاء وضعیت منظر روستاهای دهستان برغان به منظور ارتقاء کیفیت محیط آن و در نهایت جذب گردشگر پردازد. لذا سوالات کلیدی که در این مقاله به دنبال پاسخگویی آن هستیم عبارتند از:

شاخص‌های برنامه‌ریزی منظر روستایی برای ارتقاء کیفیت محیط و توسعه گردشگری کدامند؟
از طریق بکارگیری چه راهکارهایی می‌توان ضمن تغییر در منظر روستاهای منتخب دهستان برغان موجب ارتقاء کیفیت محیط و توسعه گردشگری آن‌ها شد؟

بنیان نظریه‌ای

واژه کیفیت محیط برای اولین بار در سال ۱۹۷۶ به دنبال بروز و گسترش بحران در جنبه‌های مختلف زندگی شهری اعم از زیست محیطی، اجتماعی، کالبدی و اقتصادی در اولین کنفرانس سازمان ملل مطرح شد (۶). مفهوم کیفیت محیط پیچیده و متغیر است و بیشتر به منظور توصیف تعاملی که بین عوامل مختلف وجود دارد و به طور مثبت یا منفی بر محیط تأثیر می‌گذارند استفاده می‌شود (۷ و ۸). این مفهوم به منظور اندازه‌گیری درجه‌ای از محیط که برای زیستن مناسب است، می‌باشد و مبتنی بر ادراک محیطی افراد از قابلیت‌های محیطی سنجش می‌شود. تاکنون شاخص‌های متعددی برای این مفهوم

مطالعات خارجی می‌توان به پژوهش لی و همکاران (۲۰۲۱) با عنوان "استراتژی‌های برنامه ریزی منظر در گردشگری روستایی پیرامون شهری: مقایسه بین دو روستا در چین" اشاره کرد در این مقاله آنها تاکید به این موضوع دارند که روستاهای حومه شهری با تضادهای پیچیده شهرنشینی و روستایی مواجه هستند که در آن مناظر پویا هستند و نیاز به برنامه‌ها و مدیریت هم افزایی دارند. در مطالعه مقایسه‌ای دو روستای حومه شهری، روستای هشو و روستای پوآن از روش‌های کیفی از تحلیل اسناد، مصاحبه‌های عمیق و مشاهده میدانی استفاده شد. در نهایت، این مطالعه نتیجه گرفت که توجه به منافع روستاییان و گردشگران محلی در فرآیند شناسایی، حفظ و ارتقای بومی مناظر روستایی ضروری است. همانطور که ملاحظه می‌شود دستاوردهای پیشینه‌های مرتبط با این پژوهش تنها در حوزه منظر روستایی و گردشگری بوده است و مقوله کیفیت محیط مورد توجه قرار نگرفته است در حالیکه پژوهش حاضر در راستای شناسایی شاخص‌هایی از منظر روستایی است که ارتقاء کیفیت محیط شهری و توسعه گردشگری روستایی را موجب شود، لذا این مقاله به جهت توجه همزمان این سه مفهوم و تدوین و بررسی نحوه تاثیرگذاری شاخص‌های موثر بر این امر از پژوهش‌های داخلی و خارجی موجود در این حوزه متمایز است. و یکی از اهداف کلیدی این مقاله شناسایی شاخص‌های برنامه‌ریزی منظر روستایی که تاثیرگذار بر کیفیت محیط و توسعه گردشگری آن هستند، پردازد.

توجه به گردشگری روستایی در ایران سابقه نزدیک به ۲۰ سال دارد بطوریکه در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ که مهمترین سند راهبردی و کلان کشور در تمامی زمینه‌هاست، گردشگری و طبیعت‌گردی را با هدف رفع محدودیت‌ها و توسعه مناطق روستایی مورد توجه و تاکید قرار داده است (چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۲). در این میان استان البرز به عنوان یکی از مناطق با جاذبه‌های طبیعی، میراث‌های فرهنگی، تاریخی و مذهبی ایران است و یکی از مناطق شاخص و نمونه گردشگری این استان، دهستان برغان است و متشکل از چندین روستا به نام‌های امین‌آباد، برغان، بریان چال، ورده، سنج، سرحه، طالبان، علاقه‌بند،

محیط اثرگذار می‌باشد. مهمترین آثار گردشگری بر کیفیت محیط در چهارچوب تأمین آب آشامیدنی، جمع‌آوری و دفع فاضلاب، استفاده از زمین و منابع طبیعی، آلودگی هوا و آلودگی صوتی قابل بررسی است. (۱۹)

با بررسی ادبیات نظری در حوزه گردشگری و کیفیت محیط روستایی مشخص می‌شود که یکی از محورهای مهم و قابل اهمیت در ارتقاء کیفیت محیط بهبود منظر روستایی می‌باشد که از منابع اساسی برای تجدید و بازیابی توریسم و اقتصاد محلی روستایی و کیفیت محیط است (۲۰) و به تجربه خوشایند و لذت بخش از نواحی روستایی در زمینه‌ها مختلف کمک می‌کند (۲۱). به عبارتی تقویت و حفظ چشم‌اندازها و منظر روستایی منجر به بهبود چهره ظاهری و تصویر روستا از دید گردشگران شده و ارتقاء کیفیت محیطی را برای جذب گردشگری موجب می‌شود (۱۹ و ۵). علی‌رغم نقش مهم و بااهمیت منظر روستایی در ایجاد انگیزه بازدید و تأثیرگذاری بر کیفیت تجربه گردشگری (۲۰) اما این مقوله چندان مورد توجه قرار نگرفته و تنها به عنوان زمینه‌ای برای یک تجربه جذاب توسط گردشگر در نظر گرفته می‌شود (۲۱). از اینرو در ادامه به تبیین مفهوم منظر روستایی و عوامل و شاخص‌های معرف آن اشاره شده است.

منظر روستایی عناصر میراث طبیعی، فرهنگی- تاریخی روستا را شامل می‌شود و بر انتظارات گردشگران و انتخاب آن‌ها برای گردشگری تأثیرگذار است (۲۱). این مناظر از یکسو منعکس‌کننده ویژگی‌های فیزیکی و فرهنگی بوده (۲۲) و از دیگر سو، توسط گردشگرانی که به طور فزاینده به دنبال اصالت و ذات روستا هستند، بیشتر مبتنی بر طبیعت و فرهنگ بکر روستایی ادراک می‌شود. مبتنی بر تجارب و پژوهش‌های به عمل آمده بیشتر گردشگران زیبایی و کیفیت منظر و چشم انداز را به عنوان دلایلی برای بازدید از مکان‌ها عنوان کرده‌اند (۲۱). بنابراین تنوعی از چشم‌اندازها (مجموعه‌ای از عناصر طبیعی، انسانی، فرهنگی و ارزش‌های زیبایی شناختی (۲۳) و توانایی آن‌ها در ایجاد احساسات، منظر را به یک منبع ویژه در تمایز مناطق و محصولات آن‌ها تبدیل کرده است. با بررسی

ارائه شده و متخصصان با توجه به ایدئولوژی خود به ارائه این شاخص‌ها پرداخته‌اند، برخی نظریه پردازان به بعد عینی و برخی به بعد ذهنی توجه کرده‌اند (۹) متخصصان در دهه‌های اخیر راه دستیابی به کیفیت محیط را توجه به هر دو بعد عینی و ذهنی و تأکید بر آن‌ها می‌دانند. به بیان دیگر کیفیت محیطی کلیه ابعاد اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و کالبدی-محیطی را در برمی‌گیرد و براساس میزان رضایت مردم از این موارد مورد سنجش قرار می‌گیرد (۱۰).

یکی از این محیط‌های مورد توجه برای ارتقاء کیفیت، محیط‌های روستایی با قابلیت گردشگری است. امروزه بسیاری از گردشگران نسبت به عوامل محیطی موثر در فضاهای گردشگری بسیار حساس هستند (۱۱ و ۱۲) و دلیل این امر رابطه تنگاتنگ بین گردشگری و کیفیت محیط می‌باشد بطوریکه رشد و توسعه گردشگری بستگی به کیفیت محیطی دارد و وجود کیفیت در محیط عامل اصلی جذب گردشگر می‌باشد (۱۳) بطوریکه یکی از مهم‌ترین روش‌های ارزیابی کیفیت گردشگری، سنجش میزان کیفیت محیط توسط گردشگر است. به سبب ضعف در وجود یک مقیاس برای اندازه‌گیری ادراک ساکنین و نیز انحراف موجود در رهیافت‌های به کار رفته در تحلیل داده‌ها، محدودیت‌های عمده‌ای در مطالعات مربوط به ادراک گردشگری ایجاد شده است (۱۴). برای مثال ترجیحات گردشگران نه تنها از ویژگی‌های فردی آنان تأثیر می‌پذیرد، بلکه هر یک از نواحی نیز به سبب ویژگی‌های منحصر به فردی که دارد در ترجیحات گردشگران موثر است (۱۵). در زمینه گردشگری روستایی نیز کیفیت خدمات عرضه شونده از سوی دست‌اندرکاران عامل بسیار مهمی در جذب گردشگران بشمار می‌آید (۱۶). کیفیت محیط سکونتگاه‌های انسانی و به ویژه نواحی روستایی گردشگری، بستگی زیادی به کیفیت زیرساخت‌ها و مدیریت مناسب آن دارد. این وضع می‌تواند در تصویر ذهنی و رضایتمندی ساکنان محلی و گردشگران مؤثر باشد. تصویر ذهنی از مقصد گردشگری عاملی است که بسیاری از گردشگران هنگام انتخاب مقصد به آن توجه می‌کنند (۱۷) در مقابل گردشگری نیز بر کیفیت

تاثیر بسزایی بر منظر روستایی از این بعد دارد و شامل مجموعه‌ای از باورها، اعتقادات، ارزش‌ها، آداب و رسوم و سنن می‌باشد که در مراسم گوناگون مذهبی و آیینی نیز تجلی می‌یابد (۲۶). در این میان مهم‌ترین عوامل کالبدی که مبین فرهنگ روستا است، ساختمان‌های مذهبی، محل اجرای آئین‌ها و مراسم (فضای باز)، گورستان‌ها و عناصر و نشانه‌های نمادین می‌باشد که باید در برنامه‌ریزی منظر روستایی مورد توجه قرار بگیرد.

عناصر کالبدی از مهمترین عناصر سازنده منظر محیط ساخته شده است و تمام عناصری که با مداخله انسانی مانند خانه‌ها و جاده‌ها ساخته یا اصلاح شده‌اند، را شامل می‌شود (۲۷). در کنار شرایط کالبدی انسان ساخت، بستری طبیعی نیز بازتاب قابل ملاحظه در منظر روستایی دارد. مبتنی بر دیدگاه متخصصان این حوزه منابع آب، ویژگی‌های زمین، پوشش گیاهی و اقلیم (۲۴ و ۲۶) از جمله عوامل طبیعی موثر بر منظر روستایی هستند.

ادبیات نظری در حوزه منظر روستایی، می‌توان مولفه‌های موثر بر برنامه‌ریزی را در سه بعد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، کالبدی و زیست محیطی بیان کرد.

بعد اقتصادی منظر روستایی به عرصه‌های زیست و تولید مرتبط است. بعضی از روستاها بیشتر به کشاورزی و بعضی دامداری و حتی بعضی به دلیل موقعیت‌شان به فعالیت صیادی، خدماتی و صنعتی می‌پردازد. فعالیت‌های اقتصادی نیز براساس شرایط مختلف پدید می‌آیند روستاها به همین نسبت با هم تفاوت‌های زیادی پیدا می‌کند و روند اشتغال و میزان توسعه آن‌ها نیز بخش‌های مختلف در تنوع منظر روستایی مزید بر علت شده است. لذا از نظر پژوهشگران در این حوزه بعد اقتصاد روستایی نقش قابل ملاحظه‌ای بر منظر روستایی و در نهایت جذب گردشگر دارد (۲۴).

بعد اجتماعی منظر روستا به فعالیت‌های جامعه اشاره دارد که از بعد فرهنگی، اجتماعی، نوع معیشت و ساختار جمعیتی قابل بررسی می‌باشد (۲۵). در کنار فعالیت‌های انسانی، فرهنگ نیز

جدول ۱- ابعاد و شاخص‌های منظر روستایی موثر بر کیفیت محیطی و جذب گردشگر

Table 1. Rural landscape dimensions and indicators affecting environmental quality and tourist attraction

شاخص	بعد	شاخص	بعد
بهره‌مندی از آداب و رسوم و سنن تاریخی	اجتماعی-فرهنگی	برخورداری از کارکرد تفریحی	کالبدی-محیطی
محل اجرای آئین‌ها و مراسم (فضاهای باز)		مناظر طبیعی منحصر به فرد	
مذهب		پوشش گیاهی و تنوع رنگ	
شیوه زندگی		چشم اندازهای عوارض آبی	
خاطره ذهنی مثبت از روستا		زیبایی	
وجود ارزش‌های نمادین در روستا		پاکیزگی محیط	
برقراری احساس امنیت در روستا		چشم اندازه‌های زمین شناختی	
تعاملات اجتماعی فعال در سطح روستا		وجود هارمونی در ساختار روستا	
فعالیت‌های اقتصادی متنوع روستایی	اقتصادی	وجود ورودی زیبا	
نوع معیشت تاثیرگذار بر منظر روستا		تنوع مصالح	
وجود فرصت‌های شغلی مرتبط با تامین نیاز گردشگران		محیط‌های اکولوژیکی خاص	
وجود فضاهای مناسب جهت معرفی و فروش محصولات بومی به گردشگران			

منابع: نگارندگان با بهره از منابع پژوهش

نتایج کاربردی و توسعه‌ای، از موضع هدف به دلیل انجام مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی و تدوین شاخص‌های منظر روستایی موثر بر کیفیت محیط و ارتقاء گردشگری توصیفی و از موضع بکارگیری و بررسی مولفه‌ها در نمونه مورد پژوهش جزء مطالعات تحلیلی است. فرآیند اجراء پژوهش کمی و کیفی است، بطوریکه طبق روش تحقیق کیفی به بررسی اسناد موجود در زمینه‌های منظر روستایی، کیفیت محیط و گردشگری روستایی پرداخته و سپس مؤلفه‌های موثر بر ارتقاء کیفیت محیطی از موضع منظر روستایی جهت دستیابی به گردشگری روستایی تبیین شده و در بخش نمونه مورد پژوهی از روش‌های آماری کمی بهره برده است. از آنجایی که پیشنهادات تحقیق پیشرو می‌تواند برای ارتقاء وضعیت منظر مناطق روستایی دیگر بکار گرفته شود لذا ماهیت آینده‌نگر دارد.

به منظور تبیین مولفه‌های برنامه‌ریزی منظر روستایی جهت ارتقاء کیفیت محیط و گردشگری روستایی، از بر هم نهادن مولفه‌ها و شاخص‌های سنجش در هر سه بعد گردشگری روستایی بهره برده شد. در جدول شماره (۱) شاخص‌های برنامه‌ریزی منظر روستایی جهت ارتقاء کیفیت محیطی و گردشگری روستایی ارائه شده است.

روش بررسی

روش انجام انواع پژوهش‌ها را از پنج موضع منطق اجراء، زمان، نتایج، فرآیند اجرا و هدف می‌توان بررسی کرد (شکل ۱). هدف این پژوهش حاضر دستیابی به چگونگی رابطه میان منظر شهری و کیفیت محیط و تأثیرگذاری آن‌ها بر گردشگری روستایی در دهستان برغان است لذا ماهیت آن به لحاظ نوع

هدف	فرآیند اجراء	نتایج	زمان انجام	منطق اجراء
<input type="checkbox"/> توصیفی	<input type="checkbox"/> کمی	<input type="checkbox"/> کاربردی	<input type="checkbox"/> آینده‌نگر	<input type="checkbox"/> استقرایی
<input type="checkbox"/> تحلیلی	<input type="checkbox"/> کیفی	<input type="checkbox"/> بنیادی	<input type="checkbox"/> گذشته نگر	<input type="checkbox"/> قیاسی
<input type="checkbox"/> اکتشافی	<input type="checkbox"/> ترکیبی	<input type="checkbox"/> توسعه ای	<input type="checkbox"/> سری زمانی	
<input type="checkbox"/> مطالعه میدانی				

شکل ۱- طبقه بندی جامع روش‌های پژوهش (۲۸)

Figure 1. Comprehensive classification of research methods (28)

جدول (۳) جمعیت و تعداد پرسشنامه‌های توزیع شده در آنها آمده است (محاسبه تعداد نمونه مبتنی بر فرمول کوکران با مفروضات خطای $d=0.1$ و $p=0.5$ انجام شده است). با حضور در روستاهای مطالعاتی در روزهای متوالی پنج شنبه و جمعه ۲ و ۳ آذرماه ۱۳۹۸ که حضور گردشگران در آخر هفته در روستاهای منتخب این دهستان بیشتر می‌شود؛ پرسشنامه‌ها به صورت تصادفی ساده بین ساکنان و گردشگران توزیع شد و نهایتاً ۳۳۰ پرسشنامه قابل قبول جمع‌آوری شد و مورد تحلیل قرار گرفتند.

فرمول کوکران

$$N = \frac{NZ^2P(1-P)}{Nd^2 + Z^2p(1-p)}$$

نمونه مورد مطالعه این پژوهش روستاهای دهستان برغان در استان البرز است و با توجه به شرایط جغرافیایی و محیطی مشابه پنج روستای آغشت، ورده، سرچه، باغبان کلاچی و تکیه آغشت که شرایط مطلوب از موضع منظر طبیعی و انسان ساخت دارند و بالطبع از شرایط مساعدتری در جذب گردشگر برخوردارند از میان ۱۷ روستای این دهستان به عنوان نمونه انتخاب شدند.

در بخش نمونه مورد مطالعه جهت بررسی مولفه‌های موثر بر منظر روستایی و نقش آن بر ارتقاء کیفیت محیط روستاهای گردشگری از مشاهدات میدانی، مصاحبه با مسئولان و معتمدین روستاهای دهستان و همچنین پرسشنامه از ساکنان و گردشگران بهره برده شد. جامعه و نمونه آماری شامل کلیه افراد ساکن در روستاها و گردشگران روستا می‌باشند. در

جدول ۲- روستاهای مورد مطالعه

Table 2. The studied villages

نام روستا	جمعیت	تعداد نمونه
آغشت	۷۷۰	۸۵
ورده	۷۴	۴۲
سرحه	۳۰۱	۷۳
باغبان کلاچی	۲۴۷	۶۹
تکیه آغشت	۱۶۶	۶۱
جمع	۱۵۵۸	۳۳۰

محدوده مورد مطالعه

دهستان برغان، به مرکزیت روستای برغان، مشتمل بر ۱۷ روستاست. دهستان برغان از شمال به رشته کوه‌های البرز و شهرستان طالقان، از غرب به شهرستان کرج، از جنوب به کمالآباد، و از شرق به ساوجبلاغ محدود است. محدوده مورد مطالعه بین طول جغرافیایی ۴۹ درجه و ۵ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۶ درجه و ۵۷ دقیقه قرار دارد. جمعیت این دهستان، در سال ۱۳۹۵، طبق آخرین سرشماری مرکز آمار، ۳۹۴۹ نفر، ۱۴۸۴ خانوار، ۲۰۸۴ مرد، و ۱۸۶۵ زن بوده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). این دهستان به دلیل قابلیت‌ها گوناگون، مناظر طبیعی زیبا، شرایط آب و هوایی مناسب، سهولت دسترسی، نزدیکی به شهرهای اطراف، به ویژه کرج و استان تهران، و معرفی چهار روستای نمونه گردشگری یکی از عرصه‌های گردشگری مهم و جذاب در استان البرز به شمار می‌آید. با توجه به شرایط جغرافیایی و محیطی مشابه پنج روستای آغشت، ورده، سرحه، باغبان کلاچی و تکیه آغشت به عنوان نمونه انتخاب شدند.

پرسشنامه مبتنی بر توجه به کلیه معیارها و شاخص‌های گردشگری، کیفیت محیط و منظر روستایی و چارچوب نظری پژوهش تهیه شد، لذا از روایی محتوایی برخوردار است. در ادامه پیش از پر کردن کلیه پرسشنامه‌ها، جهت تحلیل و سنجش میزان صحت سؤالات پرسشنامه ۳۰ عدد پرسشنامه به عنوان نمونه در روستاهای مورد مطالعه به صورت تصادفی پر شد و سپس بعد از ورود اطلاعات در محیط نرم‌افزار SPSS با استفاده از روش تحلیل قابلیت اطمینان ضرایب آلفای کرونباخ تعیین شد. با انجام تحلیل فوق و کسب آلفای کرونباخ بالای ۰٫۹ در ارتباط با کلیه سؤالات، پایایی کلیه سؤالات را در سطح بسیار بالا مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۳- پایایی پرسشنامه

Table 3. Questionnaire reliability

پایایی آماری	
تعداد فاکتورها	آلفای کرونباخ
۴۷	۰/۹۴۶

در نهایت اطلاعات حاصل از پرسشنامه‌ها با استفاده از روش‌های آماری تحلیل عامل اکتشافی (F. A) عوامل و شاخص‌های تاثیرگذار بر منظر روستایی نمونه‌های موردی شناسایی و با کمک تحلیل رگرسیونی (Regression) میزان تاثیرگذاری آنها مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.



شکل ۲- موقعیت شهرستان ساوجبلاغ در استان البرز

Figure 2. The location of Saujblag city in Alborz province



۱- تکیه آغشت ۲- آغشت ۳- باغلان کلاچی ۴- ورده ۵- سرجه

شکل ۳- موقعیت روستاهای مورد مطالعه

Figure 3. Location of the studied villages

طبق بررسی‌های کارشناسانه صورت گرفته در این روستاهای فوق، برخی از مهمترین ویژگی‌های ممتاز و منفی روستاها در نسبت با حوزه منظر، کیفیت محیطی و گردشگری به شرح زیر است:

- وجود تنوع در پوشش گیاهی و برخورداری از چشم اندازهای طبیعی
- برخورداری از اماکن و بافت تاریخی
- استفاده کم و بیش از مصالح بومی روستاهای برغان در ساختمان‌سازی
- حضور نسبی گردشگر
- بالا بودن تولیدات کشاورزی
- کمبودهای خدماتی و تفریحی همچون: مرکز خرید، محل اسکان و...

یافته‌ها: (تبیین مولفه‌های منظر روستایی موثر بر کیفیت محیط و گردشگری دهستان برغان مبتنی بر دیدگاه ساکنان و گردشگران)

نتایج تحلیل عامل اکتشافی با نتایج آزمون K-M-O (۰,۷۴۵)، و بارلت (Sig= 0.000)، قابل قبول بودن این تحلیل را در سطح بالا نشان می‌دهد. مبتنی بر تحلیل فوق شش عامل به عنوان عوامل معرف منظر روستایی روستاهای منتخب دهستان برغان معرفی شدند که مجموعاً واریانس ۶۱,۰۶٪ را نشان می‌دهند. عامل اقتصاد روستایی و ایمنی و کیفیت محیط روستایی درصد بالایی از وضعیت مولفه‌های تاثیرگذار بر جذب گردشگر را تبیین می‌کنند و به ترتیب عوامل منظر طبیعی و مذهبی، خدمات تفریحی-گردشگری، تبلیغات و برگزاری آئین‌های سنتی و مذهبی روستا و کالبد اصیل و بومی در مراتب بعد قرار دارند.

جدول ۴- نتایج حاصل از تحلیل عاملی مبتنی بر اطلاعات پرسشنامه‌های پر شده در دهستان برغان

Table 4. The results of the factor analysis based on the information of filled questionnaires in Berghan district

عامل	درصد تبیین واریانس	شاخص‌های معرف عامل
اقتصاد روستایی	۲۱/۴۴۷٪	تنوع شغلی و جذب گردشگر (۰/۵۷۲)، تاثیر اشتغال بر منظر روستایی (۰/۶۴۴)، مشاغل گردشگری (۰/۷۸۶)، صنایع دستی روستایی (۰/۷۲۵)
ایمنی و وضعیت کالبدی محیط روستایی	۱۳/۱۱۵٪	پاکیزگی و وضعیت کالبدی (۰/۵۵۵)، ورودی مناسب و شاخص (۰/۶۰۰)، راه دسترسی مناسب به روستا (۰/۶۰۷)، آب و هوای مطلوب برای گردشگری (۰/۶۰۷)، ایمنی مسیرها و امنیت گردشگران (۰/۶۱۸)
منظر طبیعی و مذهبی روستا	۱۰/۰۴٪	چشم‌انداز طبیعی و مصنوع روستا (۰/۶۰۶)، جذابیت (۰/۴۸۷)، وجود اماکن مذهبی (۰/۵۱۸)، هویت (۰/۵۶۳)، کیفیت محیطی (۰/۵۷۸)
خدمات تفریحی- گردشگری	۶/۳۱۳٪	وجود مراکز تفریحی (۰/۶۶۱)، حفاظت از مراکز طبیعی بکر (۰/۵۱۰)، ساخت و ساز بومی (۰/۴۸۰)، حفاظت از مراکز طبیعی بکر (۰/۵۳۶)
برگزاری آئین‌های سنتی و مذهبی	۵/۶۹۳٪	حفظ آداب و سنن (۰/۶۵۰)، فضاهای جمعی برای برگزاری آئین‌ها (۰/۶۲۱)، برگزاری نمایشگاه (۰/۵۹۸)، تبلیغات و اطلاع‌رسانی (۰/۶۹۶)، پایبندی به مراسم مذهبی (۰/۶۵۳)
کالبد اصیل و بومی	۴/۴۴۸٪	وجود عناصر و نمادهای کالبدی متأثر از فرهنگ بومی (۰/۶۳۰)، بکارگیری مصالح بومی (۰/۷۴۴)

به منظور تبیین نحوه تاثیرگذاری هر یک از شاخص‌های تاثیرگذار بر عوامل معرف منظر دهستان برغان از رگرسیون چندمتغیره مبتنی بر متد استپ‌وایس استفاده شد در تمامی معادلات رگرسیونی حاضر نتایج آزمون دوربین‌واتسون، آزمون آنوا و تی قابل قبول بودن نتایج این معادلات را تایید دارند و از آنجا که ارائه تمام نتایج در مجال این مقاله قرار نمی‌گیرد تنها به نتایج کلیدی این معادلات رگرسیونی اکتفا شده است و خلاصه نتایج تحلیل فوق به شرح جدول (۵) زیر است:

جدول ۵- نتایج تحلیل رگرسیونی بررسی تاثیرگذاری شاخص‌ها بر عوامل منظر روستایی

Table 5. The results of regression analysis to investigate the influence of indicators on rural landscape factors

تبیین تاثیرگذاری شاخص‌های عامل اقتصاد روستایی	
تنوع شغلی (a)، تاثیر اشتغال بر منظر روستایی (b)، مشاغل گردشگری (c)، صنایع دستی (d)	
R = 0.925 R Square= 0.855	$E_R = 0.582 + 0.238 c + 0.22 d + 0.183 b + 0.165 a$
نتیجه: حضور مشاغل در حوزه گردشگری با ضریب همبستگی ۰.۲۳،۸٪ و حضور اشتغال‌های مرتبط با صنایع دستی با ۰.۲۲٪ دارای بالاترین همبستگی در ارتباط فوق هستند. به بیان دیگر می‌توان با تقویت مشاغل مرتبط با حوزه گردشگری همچون خدمت‌رسانی به گردشگران، رستوران‌ها، مجموعه‌های گردشگری و اقامتگاه‌های بوم‌گردی و ... و صنایع دستی موجب ارتقاء اقتصاد دهستان برغان و در نهایت بر بهبود منظر آن شد.	
تبیین تاثیرگذاری شاخص‌های عامل ایمنی و وضعیت کالبدی روستایی	
وضعیت آب و هوایی (a)، پاکیزگی محیط روستا (b)، وضعیت دسترسی به روستا (c)، ورودی شاخص روستا (d) و شرایط ایمنی روستا (e)	
R = 0.892 R Square= 0.765	$Q_R = -0.233 + 0.361 b + 0.276 a + 0.221 c + 0.207 e + 0.195 d$
نتیجه: مبتنی بر رابطه فوق پاکیزگی محیط روستا با ضریب همبستگی ۰.۳۶،۱٪ بیشترین تاثیر را دارد و شرایط آب و هوایی دهستان برغان با ۰.۲۷،۶٪ و شرایط دسترسی به دهستان برغان دارای تاثیرگذاری بالاتر نسبت به دیگر شاخص‌ها بر این عامل هستند. به بیان دیگر می‌توان با ارتقاء وضعیت پاکیزگی محیط دهستان برغان و بهبود شرایط دسترسی‌های داخل روستا موجب ارتقاء عامل ایمنی و وضعیت کالبدی دهستان برغان شد و در نهایت رضایتمندی ساکنان و گردشگران از منظر روستا را ارتقاء داد.	
تبیین تاثیرگذاری شاخص‌های عامل منظر طبیعی و مذهبی روستا	
هویت (a)، جذابیت (b)، چشم‌انداز طبیعی و مصنوع (c)، اماکن مذهبی (d)	
R = 0.867 R Square= 0.752	$V_R = 0.191 + 0.313 a + 0.218 b + 0.215 c + 0.19 d$
نتیجه: مبتنی بر رابطه فوق هویت با ضریب همبستگی ۰.۳۱،۳٪ بیشترین تاثیر را دارد و محیط جذاب دهستان برغان ۰.۲۱،۸٪، چشم‌انداز طبیعی و مصنوع به دهستان برغان ۰.۲۱،۵٪ و وجود اماکن مذهبی ۰.۱۹٪ همبستگی با عامل فوق دارند. به بیان دیگر می‌توان با ارتقاء وضعیت هویتی و عناصر هویتی دهستان برغان موجب ارتقاء ۰.۳۱،۳٪ عامل منظر طبیعی و مذهبی دهستان برغان شد و در نهایت رضایتمندی ساکنان و گردشگران از منظر روستا را ارتقاء داد.	
تبیین تاثیرگذاری شاخص‌های عامل خدمات تفریحی-گردشگری روستا	
مراکز طبیعی بکر (a)، ساخت و ساز بومی (b) و خدمات تفریحی (c)	

$R = 0.686$ R Square= 0.462	$V_R = 1.183 + 0.273 a + 0.105 b + 0.074 c$
نتیجه: مبتنی بر رابطه فوق وجود مراکز طبیعی بکر با ضریب همبستگی ۲۷٫۳٪ بیشترین تاثیر را دارد. وجود ساخت و سازهای بومی و خدمات تفریحی تنها ۱۰٫۵٪ و ۷٫۴٪ همبستگی با عامل فوق دارند. به بیان دیگر می‌توان اذعان داشت عدم توجه به ساخت و ساز بومی و کمبود خدمات تفریحی می‌تواند دلیلی بر همبستگی پایین شاخص‌های فوق با عامل خدمات تفریحی و گردشگری می‌باشد.	
تبیین تاثیرگذاری شاخص‌های عامل خدمات تفریحی-گردشگری روستا	
مراکز طبیعی بکر (a)، ساخت و ساز بومی (b) و خدمات تفریحی (c)	
$R = 0.686$ R Square= 0.462	$V_R = 1.183 + 0.273 a + 0.105 b + 0.074 c$
نتیجه: مبتنی بر رابطه فوق وجود مراکز طبیعی بکر با ضریب همبستگی ۲۷٫۳٪ بیشترین تاثیر را دارد. وجود ساخت و سازهای بومی و خدمات تفریحی تنها ۱۰٫۵٪ و ۷٫۴٪ همبستگی با عامل فوق دارند. به بیان دیگر می‌توان اذعان داشت عدم توجه به ساخت و ساز بومی و کمبود خدمات تفریحی می‌تواند دلیلی بر همبستگی پایین شاخص‌های فوق با عامل خدمات تفریحی و گردشگری می‌باشد.	
تبیین تاثیرگذاری شاخص‌های عامل آئین‌های سنتی و مذهبی روستا	
حفظ آداب و سنن (a)، فضاهای جمعی برای برگزاری آئین‌ها (b)، برگزاری نمایشگاه‌ها (c) و تبلیغات و اطلاع‌رسانی (d)	
$R = 0.821$ R Square= 0.674	$V_R = 0.563 + 0.222 b + 0.207 d + 0.197 a + 0.185c$
نتیجه: مبتنی بر رابطه فوق وجود فضاهای جمعی برای برگزاری آئین‌ها با ضریب همبستگی ۲۲٫۲٪ بیشترین تاثیر را دارد. تبلیغات و اطلاع‌رسانی (۲۰٫۷٪)، حفظ آداب و سنن (۱۹٫۷٪) و برگزاری نمایشگاه‌ها (۱۸٫۵٪) در مراتب بعدی همبستگی با عامل آئین‌های سنتی و مذهبی هستند. لذا می‌توان با ایجاد و تقویت فضاهای جمعی و همچنین بالا بردن میزان تبلیغات و اطلاع‌رسانی در حوزه ویژگی‌های منظر روستایی دهستان برغان موجب هر چه بیشتر شدن جذب گردشگر در این روستا شد.	
تبیین تاثیرگذاری شاخص‌های عامل کالبد اصیل و بومی روستا	
عناصر و نمادهای کالبدی متأثر از فرهنگ بومی (a) و بکارگیری مصالح بومی (b)	
$R = 0.769$ R Square= 0.591	$B_R = 1.089 + 0.509 b + 0.194 a$
نتیجه: مبتنی بر رابطه فوق ارتباط شاخص‌های موثر بر عامل آئین‌های سنتی و مذهبی روستا بیانگر ارتباط نسبتاً قوی میان آن‌ها می‌باشد. به بیان دیگر می‌توان با استفاده هر چه بیشتر از مصالح بومی و سنتی در ساخت و سازهای دهستان برغان موجب ارتقاء این عامل و تاثیرگذاری هر چه بیشتر آن بر منظر روستایی شد.	

بحث و نتیجه

روستا، منظر طبیعی و مذهبی، خدمات تفریحی-گردشگری، تبلیغات و برگزاری آئین‌های سنتی و مذهبی روستا و کالبد اصیل و بومی به عنوان عوامل معرف منظر روستایی تاثیرگذار بر ارتقاء کیفیت محیط و در نهایت جذب گردشگر هستند که عامل اقتصاد روستایی با واریانس ۲۱/۴۵٪ و ایمنی و شرایط کالبدی روستا با واریانس ۱۳/۱۲٪ بیشترین اهمیت را بر جذب گردشگر دارند. همچنین نتایج تحلیل رگرسیونی نشان داد که می‌توان با تقویت مشاغل مرتبط با حوزه گردشگری، بهبود

این مقاله با هدف شناسایی و بررسی نحوه اثرگذاری شاخص‌های منظر روستایی موثر بر کیفیت محیط روستایی و جذب گردشگر انجام شد. نتایج مطالعات نظری نشان داد که می‌توان مولفه‌ها و شاخص‌های منظر روستایی موثر بر کیفیت محیط و جذب گردشگر را در سه بعد کلی اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و کالبدی-محیطی دسته‌بندی کرد. بررسی‌های میدانی و پرسشنامه‌ای در روستاهای منتخب دهستان برغان نشان داد که شش عامل اقتصاد روستایی، ایمنی، وضعیت کالبدی محیط

۸. بهبود خدمات و امکانات اجتماعی

References

1. Wang, Ligu; Yotsumoto, Yukio (2019). Conflict in tourism development in rural China. *Tourism Management* 70(4):188-200. <https://doi: 10.1016/j.tourman.2018.08.012>.
2. Nunkoo, R. and Ramkissoon, H. (2011). Small island urban tourism: a resident's perspective, *Current Issues on Tourism*. routledge, (3), 37-60. <https://doi:10.1080/13683500802499414>
3. Moon, K. S. , Kim, M. , Ko, Y. J. , Connaughton, D. P. , Lee, J. H. (2011). The influence of consumer's event quality perception on destination image. *Journal of Managing Service Quality*, 21(3), 287-303. <https://doi:10.1108/09604521111127974>
4. Albert., Y.P.; Morales, J.I.M.; Andreu, M.N.L. Impacts of 'home stays' on the protected urban landscape and the social environment (Vinales, Cuba). *J. Tour. Cult. Chang.* 2020. [CrossRef]
5. Shieh, Ismael & Alipour, Sajjad (2011). Investigates the Contributory Factors of Coastal Tourism Improvement with Regard to Sustainable Tourism Criteria; Case Study: Ramsar Coast. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 3(5), 155-168. (In Persian)
6. Bahrainy, Hossien (2015). Urban design process. Tehran University Publisher. (In Persian)
7. Hamam, Serag El Din; Ahmed Shalaby; Hend Elsayed Farouh and Sarah A. Elariane, 2013, Principles of urban quality of life for a

وضعیت پاکیزگی محیط روستا، ارتقاء شرایط دسترسی‌های داخل روستا، استفاده هر چه بیشتر از مصالح بومی، سنتی و عناصر هویتی در ساخت و سازها می‌تواند موجب بهتر شدن وضعیت منظر روستایی و در نهایت بهبود کیفیت محیط و جذب گردشگر به این روستاها شد. در میان شاخص‌های معرف اقتصاد روستایی مشاغل در حوزه گردشگری با ضریب همبستگی ۲۳/۸٪ و حضور اشتغال‌های مرتبط با صنایع دستی با ۲۲٪ دارای بالاترین تاثیرگذاری بر بهبود اقتصاد روستایی با هدف ارتقاء گردشگری دارند و پاکیزگی محیط روستا با ضریب همبستگی ۳۶/۱٪ بیشترین تاثیر را بر بهبود کیفیت شرایط کالبدی و محیطی محیط‌های روستایی مورد مطالعه دارد. مقایسه نتایج مطالعه حاضر با مطالعات مشابه نشانگر آن است که نتایج حاصل در این مطالعه از یافته‌ها و پیشنهادات طرح شده در پژوهش‌های همتی (۱۳۹۹) و لی و همکاران (۲۰۲۱) حمایت می‌کند و با آن‌ها همسو است.

در ادامه طبق شرایط وضع موجود روستاهای مورد مطالعه و تحلیل‌های کارشناسانه نویسندگان این پژوهش و تحلیل دیدگاه‌های ساکنان و گردشگران روستاهای مورد مطالعه پیشنهاداتی به منظور بهتر شدن وضعیت منظر روستاها ارائه شده است که در نهایت بهبود کیفیت محیط و ارتقاء گردشگری در این روستاها را موجب خواهد شد:

۱. طراحی ورودی شاخص برای روستاها
۲. مرمت و بازسازی سیما و منظر بناهای تاریخی و فرسوده
۳. اصلاح سیما و منظر روستاها با توجه به مصالح بومی
۴. ایجاد فرصت‌های شغلی مبتنی بر قابلیت‌های طبیعی روستاها
۵. تأمین خدمات رفاهی، ایمنی و ضروری گردشگران و مسافران
۶. اصلاح وضعیت شرایط طبیعی و پاکسازی این محیط‌ها از آلودگی‌های موجود، از طریق تقویت فعالیت‌های انجمن‌های حافظ محیط‌زیست
۷. تقویت چشم‌اندازها، مناظر و فضاهای خاص روستا

- developed and developing countries. *Tourism Management*. Volume 54, June 2016, Pages 275-283. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.12.001> (In Persian)
14. Monterrubio, J. (2007). *Tourism Impact Assessment: A Critical Review of Tourism Perception Studies*. International Tourist Biennial Conference. January 25-28 (pp30-59). Çanakkale Onsekiz Mart University: School of Tourism & Hotel Management. <http://georesearch.ir/article-1-53-fa.html> (In Persian)
 15. Roca, E., Villares, M. (2008). Public Perceptions for Evaluating Beach Quality in Urban and SemiNatural Environments. *Ocean & Coastal Management*, 3, 314-329. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2007.09.001> (In Persian)
 16. Rajaratnam, S., D. Nair, V., Munikrishnan, U. T., King, N. (2015). Redefining rural tourism in Malaysia: a conceptual perspective. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(3), 314-337.
 17. Kazemi, Mustafa; Pour, Samira; Saadat Yar, Fahima Sadat; And impartial, Fatima. (2011). The effect of tourists' mental image on the perceived value of coastal cities of the Caspian Sea with emphasis on the mediating role of the quality of perceived factors. *Journal of Urban Planning and Research*, (6), 19-34 <https://doi.org/10.22059/JRUR.2015.54916> (In Persian)
 18. Garrod, Brian; Wornell, Roz; Youell, Ray (2006). Re-conceptualising rural resources as countryside capital: The case of rural tourism. *Journal of Rural Studies* 22(1):117-128
 - neighborhood, Housing and Building National Research Center HBRC Journal, 9, 86-92. <http://elsevier.com/hbrcj>. <https://doi.org/10.1016/j.hbrcj.2013.02.007>
 8. Faisal, K., Shaker, A. . 2017. Improving the accuracy of urban environmental quality assessment using geographically-weighted regression techniques. *Sensors*, 17 (3) (2017), p. 528, 10.3390/s17030528. <https://doi.org/10.3390/s17030528>
 9. Karimi, N.; Sajadzadeh, H.; Aram, F (2022). Investigating the Association between Environmental Quality Characteristics and Mental Well-Being in Public Open Spaces. *Urban Sci*. 2022, 6, 20. <https://doi.org/10.3390/urbansci6010020> (In Persian)
 10. Anabestani, A., Javanshiri, M., & Ahmadi, S. (2019). Analyzing the Effects of Physical Planning on Preserving Villagers' Social Security (Case Study: Mashhad County). *Physical Social Planning*, 6(2), 11-29. <https://doi.org/10.30473/psp.2019.6064>
 11. Ayazlar, G., Ayazlar, A. (2015). *Tourism, Environment and Sustainability*. St. Kliment Ohridski University Press, 3, 3-183.
 12. Holden, A. ,Environment and tourism (2007) Routledge, London.
 13. Zaman, Khalid; Shahbaz, Muhammad; Oganathan, Nanthakumar; AliRaza, Syed. (2016). Tourism development, energy consumption and Environmental Kuznets Curve: Trivariate analysis in the panel of

- <https://doi.org/10.3727/108354212X13531051127104>
26. Perez, Jose Garcia (2002). Ascertaining Landscape Perceptions and Preferences with Pairwise Photographs: Planning rural tourism in Extremadura, Spain. *Landscape Research* 27(3):297-308
<https://doi.org/10.1080/01426390220149539>
27. McGinn, A.P., Evenson, K.R., Herring, A.H., Huston, S.L., & Rodriguez, D.A. (2007). Exploring associations between physical activity and perceived and objective measures of the built environment. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 84(2), 162- 184. <https://doi: 10.1007/s11524-006-9136-4>.
28. Jamal al-Din Tabibi - Bahram Delgashai - Mohammad Reza Maleki (2022), compilation of thesis, dissertation, research project and scientific article, Ferdous Publisher.
29. Hemmat, M. (2020). Explaining a Perception Model for Rural Tourism from the Landscape Approach. *Tourism of Culture*, 1(2), 39-46. <https://doi: 10.22034/toc.2020.243927.1019>
30. Li, W.; Zhou, Y.; Zhang, Z. Strategies of Landscape Planning in Peri-Urban Rural Tourism: A Comparison between Two Villages in China. *Land* 2021, 10, 277. <https://doi.org/10.3390/land10030277>
- <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2005.08.001>
19. Musa, Ghazali; Kayat, Kalsom; Thirumoorthi, Thinaranjney (2010). The experiential aspect of rural home-stay among Chinese and Malay students using diary method. *Tourism and Hospitality Research*. Vol. 10, No. 1 (JANUARY 2010), pp. 25-41
<https://doi.org/10.1057/thr.2009.26>
20. Marujo, N., & Santos, N. (2012). Turismo, Turistas e Paisagens. *Investigaciones Turísticas*,(4), 35–48.
21. Mitchell, Richard Douglas; Charters, Steve; Albrecht, Julia N (2012). Cultural systems and the wine tourism product. *Annals of Tourism Research* 39(1):311–335. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.05.002>
22. Howley, Peter (2011). Landscape aesthetics: Assessing the general publics' preferences towards rural landscapes. *Ecological Economics* 72. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2011.09.026>
23. Wolski, J. The landscape of abandoned villages in the Western Bieszczady: The problem of definition and classification. *Geogr. Pol.* 2016, 3, 371–387. [CrossRef]
24. Aranzabal de, I., Schmitz, M. and Pineda, F. (2009). Integrating landscape analysis and planning: A multi-scale approach for oriented management of tourist recreation. *Environmental Management*, 44: 938–951. <https://doi.org/10.1007/s00267-009-9371-z>.
25. Disart, J-C. & Marcouiller, D.W. (2012). Rural tourism production and the experience-scape, *Tourism Analysis*, 17(6), 691–704.